

ATSIZ

HİKÂYELER

ÖTÜKEN

İçindekiler

Dönüş/ 31

Şehitlerin Duası/ 37

Erkek, Kız/ 47

İki Onbaşı/ 57

Her Çağın Masalı:
Bozdoğanla Sarı Yılan/ 65

ATSIZ'IN HİKÂYELERİ

Ahmet B. Ercilasun

Türkçülüğün 1930'dan sonraki önderi olan Atsız'ın en önemli tarafı ülkücülüğüdür. İkinci Meşrutiyet'te ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura gibi fikir adamlarının önderlik ettiği Türkçülük ülküsünün 1930'dan sonra en başta gelen ismi hiç şüphesiz Atsız'dır.

Atatürk ve arkadaşlarının kurduğu Cumhuriyet'in temel fikrî dayanağı Türk milliyetçiliği idi. Halkçılık, laiklik, inkılapçılık gibi ilkeler de Türk milletinin yükseltilmesi, yani Türkçülük için düşünülmüş ilkelerdi. İnkılaplar, sivil bir Türkçü kuruluş olan Türk Ocağı tarafından destekleniyor ve geniş halk kitlelerine benimsetilmeye çalışılıyordu. Türk Ocağı 1931 yılında kapatıldı ve Türk milliyetçiliğinin sivil kanadında bir boşluk doğdu. İşte bu boşluk, Atsız'ın 1931-1932 yıllarında çıkardığı Atsız Mecmua ve 1933-1934 yıllarında çıkardığı Orhun dergisi ile kapatılmaya çalışılmıştır. Bu dergilerdeki yazılarıyla da Atsız kısa zamanda sivil Türkçülüğün önderi durumuna gelmiştir. Onun ülkücülüğü; yazıları, edebî eserleri ve bilhassa 1944'teki Irkçılık – Turancılık Davası'nın yarattığı heyecan başta olmak üzere toplum ve gençler üzerinde yarattığı heyecanla temsil edilir. Atsız, Türkçüler arasında, ülküsünden taviz vermeyen ve kalemını kılıç gibi kullanan bir korkusuzluk timsali olarak yükselmiştir. Onun bu yönü düşmanları tarafından bile kabul edilmiştir.

Atsız'ın ikinci önemli tarafı sanatkârlığıdır. Sanatında ön plana çıkan da romanlarıdır. Dört büyük roman ile iki küçük hiciv romanı yazmış bulunan Atsız'ı belki de ölümsüz kılacak olan, *Bozkurtların Ölümü* ve bu romanın kahramanı Kür Şad'dır. Bu romanıyla Atsız belleklerde zamanımızın

Kür Şad'ı olarak yer almıştır. Onun en başarılı romanı hiç şüphesiz, Türk edebiyatı tarihinde müstesna bir yeri hak eden *Ruh Adam*'dır. Fakat âdeta modern bir destan olan *Bozkurtlar*, yarattığı heyecan dalgasıyla toplum ve gençler üzerinde çok daha derin tesirler bırakmıştır.

Atsız'ın sanatında şiir, ikinci sırada yer alır. Atsız edebiyat hayatına şiirle girmiş, fakat çok fazla şiir yazmamıştır. Hece ve aruzla yazdığı şiirler yine de onu Türk şiir tarihinin unutulmazları arasına sokmuştur. Atsız, şiirin tekniğini iyi bilen usta bir şairdir; fakat onun şiirini bugün de hafızalara kazıyan, tekniği ve ustalığı değil, ruhlarda yarattığı heyecandır.

Atsız'ın üçüncü önemli yönü bilim adamlığıdır. Osmanlı Türk tarihinin ilk dönemine ait ana kaynakları ilk defa ilmî usullerle neşredenlerin başında Atsız gelir. Âşık-paşaoğlu ve Oruç Beğ tarihleri hem dil hem tarih metinleri olduğu için Türk dili ve tarihi alanında derin bilgiye sahip olan Atsız'ın bu yayınları dilciler için de, tarihçiler için de ana kaynak olmuştur. Onun, Türk tarihini bir bütün olarak kabul eden, hanedan ve rejim tarihi yerine millet tarihini esas alan ve Türk devletinin devamlılığı üzerine kurulan tarih görüşü de bugün daha fazla tarihçi tarafından benimsenmeye başlanmıştır.

* * *

Hikâye, Atsız'ın sanatında en az yer bulan bölümdür. Ömrü boyunca sadece beş hikâye yazmıştır. Onların da dördünü 1931 yılında yayımlamıştır. 1941'de yazdığı beşinci hikâye ise ancak 1966 yılında yayımlanır. Bazıları daha sonra tekrar neşredilen hikâyelerinin dökümü şöyledir:

Dönüş, *Atsız Mecmua*, sayı 2, 15 Haziran 1931, s. 40-41 (Y. D. imzası ile); *Orhun*, sayı 10, 1 Birinciteşrin (Ekim) 1943, s. 20-21 (Atsız imzası ile).

Şehitlerin Duası, *Atsız Mecmua*, sayı 3, 15 Temmuz 1931, s. 64-67 (Y. D. imzası ile); *Orhun*, sayı 12, 1 Birincikânun (Aralık) 1943, s. 19-21 (Atsız imzası ile).

Erkek, Kız, *Atsız Mecmua*, sayı 4, 15 Ağustos 1931, s. 85-88 (Y. D. imzası ile).

İki Onbaşı, *Atsız Mecmua*, sayı 6, 15 Birinciteşrin (Ekim) 1931, s. 141-143 (Y. D. imzası ile); *Çınaraltı*, sayı 67, 2 İkincikânun (Ocak) 1943, s. 11, 13 (Atsız imzası ile); *Ötüken*, sayı 30, 25 Haziran 1966, s. 8-10 (Atsız imzası ile).

Her Çağın Masalı: Bozdoğanla Sarı Yılan, *Ötüken*, sayı 28, 30 Nisan 1966, s. 22-24 (Atsız imzası ile).

Atsız Mecmua'daki dört hikâyeden üçü savaş ve şehitlerle ilgilidir. 1920'li yıllarda savaş, Türk edip ve şairlerinin ana temalarından biridir. Trablusgarp ve Balkan savaşlarından sonra dört yıl süren Birinci Dünya Savaşı ve ardından son vatan parçasını vermemek için son güçleriyle bu topraklara tutunan Türk milletinin mucizevi direnişi ve büyük zafer. On yıl boyunca devam eden bu savaşlar yüz binlerce Türk'ün canına mal olmuştur. Gidenler dönmemiş, analar babalar evlatsız, eşler kocasız, çocuklar yetim kalmıştır. Neredeyse her ailede şehitler vardır. Acımasız savaş şartları, düşmanın zulmü ve şehitler... O yılların bütün yazar ve şairleri bundan etkilenmiştir. Çocukluğundan beri millî duygularla beslenen, çok genç yaşta, Ziya Gökalp gibi, Ömer Seyfettin gibi düşünür ve edebiyatçıların yazılarını, şiirlerini, hikâyelerini okuyan *Atsız* da elbette bu savaşların acılarından etkilenecekti.

Türk fikir ve edebiyat hayatına 1931 yılında *Atsız Mecmua* ile giren Nihâl Atsız'ın ilk edebî ürünleri şiirleri ve hikâyeleridir. 1931 yılında yayımlanan bu şiir ve hikâyelerin hepsinin aynı yıl yazılmış olduğunu düşünüyorum. Atsız birçok yazısının altına, yazıldıkları günü gösteren tarihi koymuştur. Fakat Atsız *Mecmua*'daki şiir ve hikâyelerin altında tarih yoktur. Bilindiği üzere Atsız'ın şiirleri daha sonra *Yolların Sonu* adıyla bir kitapta toplanmıştır. Orada şiirlerin yayımlandığı tarihler bulunmaktadır. “Topal Asker” şiirinin altındaki tarih 1926'dır. Oysa bu şiirin ilk olarak Atsız *Mecmua*'nın 4. sayısında, 15 Ağustos 1931 tarihinde yayımlandığını biliyoruz. Şu hâlde 1930'ların başlarında yayımlanan bazı şiir ve hikâyelerinin de daha önce yazıldığını düşünebiliriz. Şiirlerinin bir kısmı, özellikle koşma ve varsağların bazıları 1927-1930 yılları arasında, üniversite öğrenciliği sırasında yazılmış olabilir.

Atsız'ın savaş ve şehitlerle ilgili üç hikâyesinin de yayın tarihlerinden önce yazıldığını düşünüyorum. Böyle düşünmemin sebebi hikâyelerin dili ve üslubudur. Daha sonraki yazılarında ve romanlarında görülen net ve keskin üslup bu hikâyelerde yoktur. Şimdiki zaman tekrarlarıyla, kesik cümlelerle, *Servet-i Fünun* edebiyatından *Meşrutiyet Devri* edebiyatına yansıyan “ah!” gibi ünlemlerle bu hikâyelerin, Atsız'ın başlangıç dönemi üslubunu yansıttığını sanıyorum. Hikâyelerden “Dönüş” ile “İki Onbaşı”, *Birinci Dünya Savaşı* ile ilgilidir. “Şehitlerin Duası” hikâyesinde ise *Sakarya Savaşı*'ndan bahis vardır. Bu üç hikâye *İstiklâl Savaşı*'ndan sonraki yıllarda, belki de Atsız'ın *Türk Ocağı*'nın *Kızıl Elma* odasına devam etmeye başladığı 1926 yılı ile onu izleyen birkaç yıl içinde yazılmış olmalıdır.

* * *

“Dönüş”, Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra köyüne dönen bir askerın hikâyesidir. Askerın annesi ve eşi ölmüş, kardeşleri ise şehit düşmüştür. Geride sadece ihtiyar babası ve küçük kızı kalmıştır. Askerlerin döneceğini öğrenen köylüler yakınlarını karşılamak üzere kasabaya giderler. İhtiyar baba ve küçük kız da karşılamaya gidenler arasındadır. Fakat bekledikleri asker gelmemiştir. İhtiyar ve küçük kız, boyunları bükük, köyelerine dönmektedir. Yolda müthiş bir kar ve fırtına vardır. Köye yakın asırlık çınara sığınmak isterler, fakat çınar da fırtınadan yıkılır.

İhtiyar baba ile küçük kızın bekledikleri asker bir gün sonraya kalmıştır. Asker, iki arkadaşıyla birlikte köyün yolunu tutar. Hava açmış, karlar erimeye başlamıştır. Köye yaklaştıkları zaman çınar ağacının devrildiğini üzüntüyle görürler. Fakat asıl büyük felaket çınarın devrilmesi değildir. Az ötede, karlar içinde iki ceset yatmaktadır. Bunlar, savaştan dönen askerın ihtiyar babası ile küçük kızıdır.

* * *

“Şehitlerin Duası”, genç bir kızın hikâyesidir. Babası Çanakkale’de, ağabeyi Sakarya’da şehit düşmüştür. Annesi yataktan kalkamayacak derecede hastadır. Genç kız, parasız yatılı bir okulda okumaktadır. Okulu bitirip bir iş bulursa hayatını kazanacak, hasta annesine de bakabilecektir.

Yıl sonu sınavlarından sonra öğretmenler toplanmış, öğrenciler hakkında son kararlarını vereceklerdir. İçinde bulunduğu psikolojik durum dolayısıyla genç kızın notları iyi değildir. Üstelik aynı sınıfta ikinci yıldır. Öğretmenler Kurulu, kızın ilişığının kesilmesine karar verir.

Annesi ölüm döşeğinde olan genç kız şimdi bir sokakta yapayalnızdır. Gece çökmüş, birtakım insanlar kıza sataşmaya başlamıştır. Sonunda bir sarhoş, “benimle gelmez misin?” diyerek kıızı çağırır. Yağmur yağmaktadır. Kızın vücudu soğuktan titremektedir. Kararını verir, kalkar, sarhoşun koluna girer ve bilmediği karanlık bir sokağa doğru yürür. “Bu karar bütün fenalığına, çirkinliğine ve iğrençliğine rağmen yaşamak kararıdır.”

Genç kız, sarhoşun kolunda yürürken korkunç bir sağanak başlar. Gök gürültüleri ve yıldırımlar ortalığı kaplar. Fakat bu fırtına değildir, “iki şehidin ve sayısız şehitlerin isyanıdır.” Yıldırımlar “üstümüzde çarpan kanatlar”dır ve şehitlerin duasıdır.

* * *

“İki Onbaşı”, 1917 yılında Galiçya’da ölen iki askerin hikâyesidir. Onbaşılardan biri Türk, biri Polonyalıdır. Galiçya’da Türk ordusu ile Rus ordusu karşı karşıya gelmiştir. Kıyasıya vuruşmaktadırlar. Otuz adımlık mesafede bulunan siperlerden birbirlerine kurşun ve bomba yağdırmakta, ortalığı küfür ve bomba sesleri kaplamaktadır. Sonra süngü savaşı başlamış, askerler birbirine girmiştir. Göğüs göğüse dövüşülmekte, vurulanlar, yaralananlar düşmektedir.

İki onbaşı, ölümcül yaralarıyla kuytu bir çukura düşmüşlerdir. İki düşman ordusunun iki onbaşı... Biri Türk, Ayşe’sini hayal ediyor. Biri Polonyalı, Marya’sının hayalini görüyor. Talihin sevkiyle Rus ordusunda çarpışmaya mecbur olan Polonyalı kendi dilinde konuşuyor: “Siz Türkler vaktiyle bizim için harbettinizdi.” diyor. Bir yandan da seviniyor. Mademki Türkler Lehistan ovalarında yine at oynatmaya başladılar, Lehistan dirilecektir. Böyle düşünüp seviniyor. Türk onbaşı ise kendi kahramanlığın-

dan ve atalarının yaptıklarından habersizdir. Gözlerinde Ayşe'nin hayali ve bir ümit parıltısı vardır.

Yaşamak için birbiriyle boğuşan iki onbaşı şimdi yine yaşamak için birbirlerine yardım ediyorlar. Biri diğerine matarasındaki suyu, diğeri de elindeki sargı bezini uzatıyor.

Polonyalı sonunda “Marya, Marya” diyerek gözlerini kapamıştır. Türk onbaşının gözlerinde ise köyüne ait son bir hayal parlayıp sönüyor. Artık o da sonsuz uykudadır. Birden çukurun tepesinde patlayan bir aydınlatma fişeginin ışığıyla çukur aydınlanıyor. İki onbaşı el ele tutuşmuşlardır. Polonyalının gözlerinde iki damla yaş vardır. Türk onbaşının dudaklarında ise bir ümit gülümseyişi.

* * *

Görüldüğü gibi üç hikâye de şehitlerle ilgilidir. “Dönüş”, kötü bir sürprizle bitmektedir. Cephedeki asker değil, kendisini karşılamaya gelen baba ile evlat ölmüştür. Bu tipik bir cephe gerisi hikâyesidir. O zamanki Anadolu'nun perişanlığı, insanların bir kasaba ile köy arasında dahi hayatta kalmayı başaramamalarına yol açmaktadır. Atsız, “yollar kahpedir. Yollar elemle uzar” diyor ama aslında bu, yolların kahpeliğinden çok o zamanki Anadolu'nun bakımsızlığıdır. Yıllarca ihmal edilmiş kasabalar ve köyler. Üstelik on yıldan fazla sürmüş savaşlar. Perişanlık o derecededir ki insanlar, askerlerini beklerken bile hayatlarını kaybedebilmektedirler. Fırtına ve kar ve uzayan yollar, Anadolu'nun kem talihidir. “Asırlara göğüs germiş” koca çınar ise Türk devletini temsil etmektedir. Sonunda çınar da fırtınaya dayanamamış ve yıkılmıştır. Olayın, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen bitiminden sonra geçtiğini hatırlayalım. Hikâye, karlar altında bulunan iki cesetle bitiyor ama asıl yıkılan devlettir.

“Şehitlerin Duası” da bir cephe gerisi hikâyesidir. Yatalak annesiyle yetim bir kızın hikâyesi. Şehit babaların yetimlerini düşünemeyecek durumda olan devletin yoksul ve perişan hâli. Okul müdürünün şu tek cümlesinde bu hâl veciz bir şekilde dile getiriliyor: “Memleket çalışmayanları daha fazla besleyemez.”

On yıllık savaşların sonunda ülke o hâle gelmiştir ki sonunda harabedeki baykuş bile bu durumdaki ülkeye lanet okur ve şehitlerin ruhları bile bu duruma isyan eder. Şehitlerin ruhları, Atsız’ın edebî eserlerinde özel bir yere sahiptir. Daha 1933 yılında düzenlediği 12 günlük Çanakkale yürüyüşü ve bunu kitaplaştırmasıyla Atsız, çok erken bir dönemde şehitlerin unutulmaması gerektiğini kamuoyuna duyurmaya çalışmıştır. Z Vitamini adlı hiciv romanının sonunda da şehitlerin ruhları isyan ederler. Bazı şiirlerinde ve Bozkurtlar romanında da ölenlerin ruhları Tanrı Dağı’na yükselir ve orada Alp Er Tonga gibi, Kür Şad gibi ata ruhları tarafından karşılanır. Bu hikâyelere Tanrı Dağı henüz girmemiştir. 5 Ekim 1932 tarihli Atsız Mecmua’da (17. sayı) yayımlanan ve ünlü “Çünkü bu yol kutludur, gider Tanrı Dağı’na.” mısraının yer aldığı “Yolların Sonu” şiirinin son dördlüğü şöyledir:

O sarayda bulunca tanılaştan erleri
Artık gözüm arkaya bir daha dönmeyecek...
Hepsi sussa da, “Kür Şad” uzatarak elini“
Hoş geldin oğlum Atsız, kutlu olsun” diyecek...

639’da Çin sarayını basan Cie-şi Şuay adlı kahramanı Atsız’ın, 1931 Nisan’ından önce Kür Şad olarak tasarladığını biliyoruz.